

Mikko Kärnä kesk ym.

Kirjallinen kysymys sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehen julkisista väitteistä neuvotteluistaan Euroopan komission kanssa

Eduskunnan puhemiehelle

Kesällä julkisuuteen tuli pienpanimoiden etämyyntiä koskeva sosiaali- ja terveysministeriön vaikutustenarviointi. Tässä asiakirjassa annettiin ymmärtää, että Valvira on tekemässä kesäkuussa tai elokuussa n. 12 tutkintapyyntöä alkoholia Suomeen toisista jäsenmaista myyvistä yrityksistä. Tiedon tultua julkisuuteen Euroopan parlamentin jäsen Petri Sarvamaa (kok/EPP) esitti parlamentissa ensisijaisen kirjallisen kysymyksen alkoholin etämyynnistä Suomeen. Euroopan komissio vastasi 28.8.2020 komissaari Thierry Bretonin allekirjoittamalla vastauksella, jossa todetaan seuraavaa:

"Komissio on hyvin tietoinen alkoholin etämyynnin tilanteesta Suomessa. Saatuaan Suomelta ilmoituksen alkoholilain kokonaisuudistuksesta (TRIS 2016/653/FIN) ja siihen ehdotetuista muutoksista (TRIS 2018/324/FIN) komissio on ilmaissut huolenaiheensa Suomen viranomaisille direktiivin (EU) 2015/1535 puitteissa yksityiskohtaisilla lausunnoilla 15. maaliskuuta 2017 ja 8. lokakuuta 2018. Komissio on saanut myös useita yksittäisiä kanteluja asiassa. Komissio käy keskusteluja Suomen viranomaisten kanssa ja toivoo saavansa jäljellä olevat kysymykset ratkaistua mahdollisimman pian. Tässä vaiheessa, kun keskustelut ovat kesken, komissio ei halua kommentoida viranomaisten käytäntöä ja käsillä olevaa asiaa tämän laajemmin. Mitä tulee direktiiviä (EU) 2015/1535 koskeviin kysymyksiin, voidaan todeta, että Suomen viranomaiset tallensivat ilmoitukseen TRIS 2016/653/FIN liittyen järjestelmäämme alkoholilain lopullisen tekstin 29. tammikuuta 2018. Ilmoitus TRIS 2018/324/FIN sen sijaan peruutettiin, joten komissiolle ei ole ilmoitettu lopullista tekstiä."

Suomen viranomaiset ilmoittivat komissiolle 24.2.2019 selväsanaisesti Suomen luopuvan rajat ylittävän etämyynnin kieltämiseen tähtäävästä lakihankkeesta ja perui komissiolle tehdyn ilmoituksen: *"Suomen viranomaiset vahvistavat tässä vastauksessa, että ilmoituksessa 2018/0324/FIN tarkoitettua lakiesitystä ei anneta eduskunnalle ja ilmoitus perutaan. Suomen osalta mainittu ilmoitus on siis loppuun käsitelty. Jos asiassa valmistellaan tulevaisuudessa uusia säädösehdotuksia, Suomen viranomaiset ilmoittavat ne uudella ilmoituksella komissiolle direktiivin (EU) 2015/1535 mukaisesti."*

Komission vastaus on syytä lukea tarkasti ja suhtautua siihen vaadittavalla vakavuudella, sillä esimerkiksi korkein hallinto-oikeus viittasi tuoreessa vuosikirjapäätöksessään KHO:2020:77 unionin tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan teknisten määräysten direktiivin (EU) 2015/1535 edellyttämän tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti merkitsee olen-

Kirjallinen kysymys KK 638/2020 vp

naista menettelymääräysten rikkomista ja josta seuraa, ettei näin säädettyjä kansallisia teknisiä määräyksiä voida soveltaa. Kun lisäksi otettiin huomioon teknisten määräysten direktiivin tarkoitus, jonka katsottiin lopullisen säädöstekstin toimittamisen osalta olevan mahdollistaa komissiolle jälkikäteinen valvonta mahdollista rikkomusmenettelyä varten, lopullisen säädöstekstin toimittamatta jättäminen katsottiin olennaiseksi menettelymääräysten rikkomiseksi, mistä seurasi, ettei kyseisessä tapauksessa myyntikieltoa koskeviin säännöksiin voitu vedota syytettyä vastaan.

Unionin oikeuskäytäntö huomioiden komission antamasta vastauksesta onkin tulkittavissa, että Suomessa ei voi olla voimassa mitään sellaista alkoholin etämyyntiä kieltävää säädöstä, jota viranomaiset saisivat soveltaa, sillä mitään kieltoa sisältävää lopullista säädöstekstiä ei ole toimitettu asianmukaisesti komissiolle.

Tämän lisäksi vastauksen perusteella voidaan tulkita, että mahdollinen voimassa oleva etämyyntikielto rikkoisi teknisiä määräyksiä koskevan direktiivin (EU) 2015/1535 menettelymääräyksiä. Euroopan komissio antoi nimittäin 8.10.2018 teknisten määräysten direktiivin puitteissa yksityiskohtaisen lausunnon Suomen ilmoittamasta lakiluonnoksesta rajat ylittävän etämyynnin kieltämiseksi. Todettuaan, että ehdotettu laki muodostaisi kielletyn määrällisen rajoituksen tavaran vapaalle liikkuvuudelle, komissio tehosti lausuntoaan uhkauksella rikkomusmenettelyn käynnistämisestä: *"Mikäli Suomen hallitus ei noudata direktiivissä (EU) 2015/1535 säädettyjä velvoitteita tai mikäli teknisen määräyksen luonnoksen teksti vahvistetaan ilman, että edellä mainitut huomautukset on otettu huomioon, tai siten, että teksti on muutoin Euroopan unionin lainsäädännön vastainen, komissio voi käynnistää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 258 artiklan mukaisen menettelyn."*

Komission vahvistaman taulukon mukaan kiinteämääräinen vähimmäishyvitysvaatimus jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä on toista miljoonaa euroa. Komissio voi korottaa vaatimusta rikkomuksen keston ja laajuuden perusteella. Riski on todellinen, sillä komissio on haastanut menestyksekkäästi jäsenvaltioita — kuten mm. Portugalin, Italian ja Alankomaat kahdesti — EU-tuomioistuimeen teknisten määräysten direktiiviä koskevien menettelymääräysten noudattamatta jättämisestä.

Asiassa syntyi erikoinen käänne, kun sosiaali- ja terveysministeriön hallitusneuvos Ismo Tuominen otti asiaan kantaa julkisuudessa. Lännen Median lehdet julkaisivat 2.9.2020 jutun otsikolla *"Alkoholin etämyyntikielto ei aiheuta EU-toimenpiteitä, vakuuttaa STM:n hallitusneuvos — mepi Sarvamaa tulkitsee toisin"*. Kyseisessä jutussa hallitusneuvos Tuominen esittää seuraavan väitteen: *"Olen itse henkilökohtaisesti neuvotellut komission kanssa. Komissio ei ryhdy mihinkään toimenpiteisiin Suomea vastaan"*. Tuominen lisää, että *"jos tällaista suunniteltaisiin, hän tietäisi varmasti asiasta"*.

Kansanedustaja Mikko Kärnä (kesk) esitti eduskunnan laajan tiedonsaantioikeuden nojalla asiakirjapyynnön sosiaali- ja terveysministeriölle pyytäen tiedot komission 28.8.2020 päivätyssä vastauksessa esitetyistä neuvotteluista Suomen viranomaisten kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön 2.9.2020 toimittaman tiedon perusteella on syytä epäillä, että hallitusneuvos Tuominen ei kuitenkaan ole osallistunut mihinkään neuvotteluihin komission kanssa, eikä hänelle itse asiassa ole edes toimitettu mitään pöytäkirjoja taikka muistioita.

Kirjallinen kysymys KK 638/2020 vp

Hallitusneuvos esiintyi heti seuraavana päivänä 3.9.2020 ilmestyneessä Turun Sanomien jutussa, joka oli otsikoitu *"Alkoholin etäostaminen on STM:n mukaan sallittua"*. Kyseisestä jutusta voi perustellusti saada käsityksen, että alkoholin etämyynti on perutusta lakihankkeesta huolimatta tällä hetkellä ministeriön mukaan kielletty. Hallitusneuvosta on jutussa siteerattu sanovan *"Suomessa alkoholin kauppaa säätelee kolme säännöstä. [...] Jos myyjä rikkoo säännöksiä, on Suomessa oikeus rangaista myös ulkomaalaisia toimijoita"*.

Lisäksi jutusta syntyy mielikuva, että teknisten määräysten ilmoitusmenettelyn osalta Suomi olisi täyttänyt kaikki ehdottomat menettelymääräykset vastoin EU-komission 28.8.2020 MEP Sarvamaalle 28.8.2020 antamaa vastausta, jossa komissio huomauttaa, ettei Suomi ole toimittanut rajat ylittävän etämyynnin kieltämisen lakihankkeesta mitään lopullista säädöstekstiä. Turun Sanomien jutussa haastatellun hallitusneuvoksen mukaan Suomi on toimittanut kaikki tarvittavat tiedot EU:lle ja hallitusneuvos toteaa, että *"Ei tässä ole mitään tietokatkosta. Me ilmoitimme, että asian (etämyynnin) käsittelyä ei jatketa."*

Jutussa esitetyn kohdan *"Kun uuteen lakiin ei tullut etämyynnin kieltä koskevaa pykälää, niin asiasta ei Tuomisen mukaan enää ollut tarvetta informoida komissiota"* pohjalta voi saada käsityksen, että ministeriö katsoisi Suomen jollakin perusteella jopa vapautuneen teknisten määräysten direktiivin (EU) 2015/1535 menettelymääräysten noudattamisesta.

Edustaja Kärnän ministeriöstä 2.9. saama tieto, Suomen viranomaisten 24.2.2019 EU-komissiolle antaman peruutusilmoituksen sisältö ja EU-komission MEP Sarvamaalle antama vastaus ovat ilmeisessä ristiriidassa niiden väitteiden kanssa, jotka hallitusneuvos Tuominen esittää Lännen Median jutussa 2.9.2020 ja Turun Sanomien jutussa 3.9.2020. Asiassa jää epäselväksi, onko Suomessa voimassa oleva etämyynnin kieltä, ovatko Suomen viranomaiset jättäneet noudattamatta teknisiä määräyksiä koskevan direktiivin menettelymääräyksiä ja kohdistuuko siten Suomeen rikkomusmenettelyn uhkaa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Vahvistaako hallitus, että mainittu sosiaali- ja terveysministeriön hallitusneuvos Tuominen on toiminut Suomen viranomaisten edustajana ja henkilökohtaisesti neuvotellut Euroopan komission kanssa Lännen Median jutussa 2.9.2020 väittämällään tavalla sen jälkeen, kun Suomi 24.2.2019 ilmoitti komissiolle peruvansa tunnisteella TRIS/2018/324/FIN ilmoitetun lakiluonnoksen,

mikäli hallitus ei edellä mainittua voi vahvistaa huomioiden, että hallitusneuvos ei ole ollut tuoreissa neuvotteluissa mukana eikä ole saanut näistä neuvotteluista laadittuja muistioita, niin miten hallitusneuvos on voinut varmistua, että hänen julkisesti esittämänsä väitteen mukaisesti Suomen valtiota kohtaan ei kohdistu tällä hetkellä riskiä EU-komission käynnistämästä rikkomusmenettelystä sekä

kohdistuuko hallituksen käsityksen mukaan Suomeen SEUT 258 artiklan mukaisen rikkomusmenettelyn uhka alkoholin etämyynnin kieltäön liittyen, ja jos ei, niin miten ja millä päivämäärillä Suomen viranomaiset ovat täyttäneet asiassa hallitusneuvoksen 3.9.2020

Kirjallinen kysymys KK 638/2020 vp

julkisuuteen kertomalla tavalla direktiivin (EU) 2015/1535 5 ja 6 artiklojen ehdottomat menettelymääräykset?

Helsingissä 7.9.2020

Mikko Kärnä kesk
Sinuhe Wallinheimo kok